

Kié az olvasás?

A Magyar Olvasástársaság, a HUNRA *Kié az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről* címmel kis könyvet – de annál tartalmasabb! – jelentetett meg nemrég. Tizenegy tanulmányt fűztek köteté, mindegyikükből az olvasás jelentősége és az érte való felelős tenni akarás világlik ki. Több kérdést is felvet a könyv az olvasóvá nevelés, az olvasás folyamata, a különböző szinteken való megvalósulása kapcsán. Egyaránt szól mindazokhoz, akik felelősek lehetnek a gyermekek olvasóvá neveléséért, tehát a szülőkhöz, pedagógusokhoz, könyvtárosokhoz.

Több szerző is felhívja a figyelmet arra, hogy az olvasóvá nevelés nem akkor kezdődik, amikor megtanulunk olvasni. Előbb kell megszeretnünk az olvasást, mint azt megtanulnánk. Az olvasóvá nevelés voltaképp a magzati időszakban kezdődik, az első lépés a szülőé, tulajdonképpen még a gyermek világrajövétele előtt. Számos tudományos vizsgálat támasztja ezt alá.

Miközben ezeket a gondolatokat olvastam, megfogalmazódott bennem is a vágy, hogy tegyünk valamit, és egy ötlet is: szervezzünk szülői értekezleteket a könyvtárban, kezdve a még meg sem született gyermekek szüleivel, folytatva az egész pici gyermekek szüleivel egészen az általános iskola felső tagozatán tanuló gyerekek szüleiig. Mit is mondhatnánk el nekik? Mindazt, ami ebben a könyvben leírva vagyon – jó mankó ehhez ez a könyv –, így például beszélhetnénk nekik arról: miért is fontosak a babaolvasók? Okozhat-e problémát, ha a járókában már 20 könyv is van? Tudatosodjon bennünk, és ne feledjük: a kevés vagy az egy – mindig érdekesebb. Tudjuk-e, mitől olyan jelentőségteljesek a „Ringató” foglalkozások, miért is támogassuk, mi könyvtárosok is ezek működését? Miért is fontos a ritmikus szöveg, akkor is, ha fogalmi szinten nincs megfogható jelentése? Vajon tudjuk-e, hogy az iskolai teljesítményre milyen nagy hatással van a közös olvasás, a felolvasás, és mitől olyan lényeges, hogy az apák olvassanak fel? Valóban jobb tanuló lesz-e a gyerek, okosabb, tehetségesebb, ha felolvasunk, mesélünk neki? Soha ne feledjük el azonban, hogy a közös olvasás mindenkor öröm legyen, és ne szenvedés. Miért van az, hogy az alsó tagozat után nagyfokú lemorzsolódás következik be az olvasás terén?

Lássuk, milyen megközelítésekkel, milyen kérdésekkel találkozhatunk még a könyv lapjain!

Figyelemfelkeltő és elgondolkodtató az a felméréssel igazolt állítás, hogy sajnos, az óvodát elhagyva nagyon sok gyermek olvasási élménye megszakad.

Megtudhatjuk, mi a jelentősége a népmesének, a mesemondásnak, és azt is, hogy a belső képalkotás kialakulásának, a történet követésének és megélésének képessége szenved hiányt, miközben a rajzfilmet nézi a pici gyermek.

Az sem véletlen, hogy gyermekünk már sokadszorra kéri tőlünk ugyanazt a mesét! Ez azért történik, mert a gyermek életében aktuális a történet (felismeri magát benne), az ismétlődésre, az ismétlésre szüksége van.

Több tanulmány foglalkozik a kötelező olvasmányok kérdésével, ad ötletet, hogyan válasszuk ki – esetleg közösen – ezeket. Mit tegyünk, tehetünk annak érdekében, hogy a diákok többet olvassanak? Meg kell barátkoznunk azzal a gondolattal is, hogy az X, Y, Z generáció tagjai másként olvasnak, mint szüleik. Az a közös feladatunk, a szülőnek, a pedagógusnak, a könyvtárosnak, hogy a netgeneráció tagjait olvasóvá neveljük. Hogy miért olyan fontos ez? A PISA-jelentésekből kiderül: egy-egy ország nemzeti jövedelme közvetlen összefüggést mutat a szövegértés színvonalával.

Az olvasóvá nevelés folyamatában sokféle szöveget, lehetőséget, különböző érdeklődésű diákoknak való könyvet kell megmutatnunk, felkínálnunk. Azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy nem volt még eddig arra példa, hogy a kultúraátadás folyamata megforduljon, vagyis, hogy a fiatalabb generációk tanítsák meg az új kulturális jelrendszerek használatára az idősebbeket, a tanáraikat, a szüleiket is. Manapság pedig éppen ezt a folyamatot éljük át.

Az általános iskola alapvető feladata az olvasóvá, a jó szövegértővé nevelés. Az oktatásnak ebben a szakaszában az a cél, hogy minél többet olvassanak a gyerekek, megkockáztatható, hogy még az is majdnem mindegy, hogy mit. Az irányításnak azonban itt is fontos szerepe van, a mennyiség után a minőség is szerephez kell, hogy jusson.

Olvashatunk kritikát a mai középiskolai és szakiskolai irodalomtanításról is. Szomorú tény, hogy 2013-tól a magyar nyelv és irodalom mint önálló tantárgy megszűnt a szakiskolai képzésben.

Szó van a PISA-felmérésekről, azok tanulságáról is. Ezekre a vizsgálatokra oda kell figyelnünk, az eredményeink rosszak, és kiolvasható belőlük, hogy milyen összefüggés van az olvasás, szövegértés és a gazdasági mutatók között. Cselekednünk kell, nincs mire várnunk, hiszen nemcsak az iskolában, hanem majd az életben is azt szeretnénk, hogy a gyermekeink sikerrel állják meg a helyüket. Aki többet olvas, az a világot is jobban érti. A mese, a szépirodalom élni tanít, az életre tanít. Fejlődik a gondolkodásunk, alakul a személyiségünk.

Szükség lenne a kompetenciavizsgálatok elemzésére is. Észre kell vennünk, hogy az országunkon belüli digitális szakadék kulturális szakadékká is válik. Ezért olyan fontos, hogy az olvasóvá nevelés és a szövegértés tekintetében ébredjünk fel, és megtegyük a magunkét.

A könyvben több tanulmány is segítséget ad az iskolai közösségi (kötelező) és ajánlott olvasmányok kiválasztásához, címek és módszerek tekintetében is. Olvasatásukhoz pedig megszívlelendő praktikákat, ötleteket nyújt, és azt is megtudhatjuk, kiket, mely szerzők műveit olvassák manapság a gyerekek, és azt is: hol találunk információt a gyermekkönyvekről.

Nekünk, akik olvasással, az olvasóvá neveléssel (is) foglalkozunk, mind-mind megannyi izgalmas kérdés ez. Hasznos információkat tudhatunk meg, inspirációt kapunk az olvasás felé terelés módszereihez.

Végezetül pedig hadd soroljam fel a szerzőket, akiktől a fentieket (és azon túl is) megtudhattuk: Arató László, Békei Gabriella, Daróczy Gabriella, Fenyő D. György, Fűzfa Balázs, Gombos Péter, Kovács Marianna, Nagy Attila, Péterfi Rita, Pompor Zoltán, Stibler Erika és Vraukóné Lukács Ilona. Miután az olvasóvá nevelés komplex folyamat, így a szakemberek köre is széles. Van köztük gyermekirodalom-szakértő, gyermekirodalom-kutató, irodalomtörténész, könyvtáros, mesemondó, olvasásszociológus, pszichológus és tanár.

Köszönöm nekik, hogy ilyen hasznos, megszívlelendő – és legfőképpen általunk is alkalmazható – tudásanyagot olvashattam, mint szülő és mint könyvtáros, és remélem, a pedagógusok is tudják és akarják alkalmazni a könyvben olvasottakat.

Kellemes olvasást, és legfőképpen jó hasznosítást kívánok mindenkinek, és ne feledjük a könyvben említett Mark Twain idézetet: *Az az ember, aki nem olvas könyvet, semmiben sem különbözik attól az embertől, aki nem tud olvasni.*

(Kié az olvasás? Tanulmányok az olvasóvá nevelésről. Szerk. Gombos Péter. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2014. 127 p.

Ninsevics Klára

Az Egyetemi Könyvtár Évkönyvei XVI. kötete

Két év eltelte után, 2013 nyarán az Egyetemi Könyvtár (EK) évkönyveinek újabb, a XVI. sorszámmal ellátott kötetét vehette kézbe az olvasó.¹ Az előző rész ismertetőjében² már jeleztük, hogy a hagyományok ápolása és a tudományos munka kiemelt szereppel bír a XVI. század második felétől – több mint 450 éve szisztematikusan – gyarapított és folyamatosan működő könyvtár életében, amely másfél milliós állományával a nemzeti kulturális örökség része, de nemzetközileg is ismert és elismert gyűjtemény. A számos világritkaságot (közülük 185 kódexet – ebből 14 korvinát –, illetve 1200 ősnymotatványt, 11 000 antikvát, 16 500 barokk kötetet és 75 000 XVIII. századi könyvet) őrző gyűjtemény kulturális szempontból kiemelt jelentőségű, fokozottan védendő. Az ország első nyilvános könyvtárpalotája ugyanígy Budapest belvárosának büszkesége, az eredetileg is könyvtár céljára emelt műemléképület külföldi viszonylatban is kuriózumnak számít.

„Az évkönyvek története szorosan összefügg az Egyetemi Könyvtár történetével: mindig akkor került sor a sorozat indítására vagy megújítására, amikor az intézmény történetének új szakaszához érkezett”³ – írtuk korábbi recenzióinkban. A megállapítás jelen esetben fokozottan érvényes, ugyanis a górcső alá helyezett kötet szintén korszakváltáshoz köthető: Szögi László történész és levéltáros⁴ 2013. június 30-án történt nyugdíjba vonulásával, 18 éves könyvtári főigazgatói (és levéltár igazgatói) ciklusának lezárultával⁵ valószínűsíthetően – több, jelen keretek között nem részletezendő szempontból is – jelentős változások elé néz a napjainkban Kálóczi Katalin megbízott főigazgató által vezetett intézmény.⁶

A kötet létrehozását körülölelő környezeti tényezők rövid, de kényszerű felvilágosítása után azonban térjünk vissza a több mint 300 lapos, Szögi László által szerkesztett kötetre, amely tíz tanulmányt ad közre – az eddigiekhez hasonlóan – négy témakör köré csoportosítva:

- (1) egyetemtörténet, történettudomány;
- (2) az Egyetemi Könyvtár történetéből;
- (3) művelődéstörténet, társadalomtörténet;
- (4) az Egyetemi Könyvtár működéséről.